

Proceedings of the International Scientific Conference

ECONOMIC POLICY

September 9–11, 2025

Ostravice, Czech Republic

© 2025. J.Vontroba, L.Fabíková, M.Blašíková. This is an open-access article licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).
<https://doi.org/10.2478/9788368412093-fm>

INTERNATIONAL SCIENTIFIC COMMITTEE

Board

Prof. Christiana KLIKOVÁ
Chair of the Scientific Committee

Prof. Johann K. BRUNNER
Deputy Chair

Prof. Imre FERTŐ, PhD et PhD
Deputy Chair

Assoc. Prof. Marian LEBIEDZIK, PhD
Deputy Chair

Assoc. Prof. Zuzana MACHOVÁ, PhD
Deputy Chair

Assoc. Prof. Pavel TULEJA, PhD
Deputy Chair

Prof. Antonín SLANÝ
Deputy Chair

Members

Prof. Jan FIDRMUC, PhD

Prof. Jarko FIDRMUC

Prof. Jana GERŠLOVÁ

Prof. Michal KEJAK

Prof. Igor KOTLÁN, PhD et PhD

Prof. Vojtěch KREBS

Prof. Martin KVIZDA, PhD

Prof. Šárka LABOUTKOVÁ, PhD

Prof. Marek LAMPART, PhD

Prof. Eva RIEVAJOVÁ, PhD

Prof. Jana STÁVKOVÁ

Prof. Stanislav ŠAROCH, PhD

Prof. Zdeněk TOMEŠ, PhD

Prof. Osvald VAŠÍČEK

Prof. Milan ŽÁK

Prof. Miroslav ŽIŽKA, PhD

Assoc. Prof. Svatopluk KAPOUNEK, PhD

Assoc. Prof. Karol MORVAY, PhD

Assoc. Prof. Jan NEVIMA, PhD

Assoc. Prof. Daniel NĚMEC, PhD

Assoc. Prof. Ladislav PRŮŠA

Ingrid MAJEROVÁ

Pavel PETR, PhD

Emil Adámek, PhD

Vlastimil BERAN, PhD

Helena HORSKÁ, PhD

Eva KOTLÁNOVÁ, PhD

Rudolf MACEK, PhD

Martin MURÍN, PhD

Veronika NÁLEPOVÁ, PhD

Boris NAVRÁTIL

Edita NEMCOVÁ, PhD

Petr SKALKA, PhD

Michaela TICHÁ, PhD

Natalie UHROVÁ, PhD

Petr DUFEK

Suggested citation:

Author, 2025. Title of the paper. In: Vontroba, J., Fabíková, L., Blašítková, M., (eds.). *Proceedings of the International Scientific Conference ECONOMIC POLICY*. Ostrava: European Research University, 2025, pp. XX–XX. ISSN/ISBN.

Title: Proceedings of the International Scientific Conference
ECONOMIC POLICY

Editors: Lenka Fabíková, Marta Blašítková, Jakub Vontroba

Publisher: European Research University

Place of issue: Ostrava

Year of publishing: 2025

DOI: 10.2478/9788368412093-fm

ISSN/ISBN: ISSN 2788-2012
ISBN 978-80-87291-36-8
e-ISBN 978-83-68412-09-3

All papers passed double-blind review process.

Editorial

The 2025 Conference continues the long-standing tradition of academic meetings held in the Moravian-Silesian Region. Set once again in the inspiring surroundings of the Beskid Mountains, the conference brings together distinguished experts and researchers from the fields of business and economics, public finance, political economics, economic systems, and fiscal theory, as well as specialists in law, sociology, and international relations. Participants include representatives from both the Czech Republic and numerous foreign institutions, ensuring a rich exchange of perspectives and academic insights.

These proceedings present selected papers from the 2025 conference, held on September 9–11, 2025, in Ostravice, Czech Republic.

The conference organizers extend their sincere gratitude to all participants for their valuable academic input and collaboration. We believe that the 2025 edition once again provides a significant platform for advancing discussion on the future directions of economic policy, theory, and practice.

September 2025, Ostrava

Lenka Fabíková
Editor

Table of Content

Jana Bedlovičová, Jakub Dzimko Legal Aspects of Market Substitutes for Unpaid Domestic Work: an Assessment of their Sustainability for Households.....	1
Radmila Burkovičová, Karin Fodorová Support for Teaching in the State's Educational Policy as a Factor in the Development of Economic Policy.....	16
Vladimír Čechák On the Coordination of Economic, Research, And Educational Policy	28
Martin Černek, Michal Fridrich Human Capital and Economic Outcomes in European Labour Markets: Evidence from 2018-2024	43
Lukáš Cívik Local Fiscal and Economic Policy Response to External Shocks – Experiences from Slovakia and the Czech Republic	57
Tomasz Czapran, Dominik Franczak Integrating Diversity Management and Employee Awareness into Sustainable Development Practices in IT and Robotics Organisations: a Pan-European Perspective.....	75
Karin Fodorová, Kornelie Solich The Social Status of Preschool Teachers in the Czech Republic and Poland in the Context of Education Policy and Public Investment	84
Martina Halásková, Renata Halásková Economic Challenges of Sustainable Development in the Czech Republic and in the European Dimension	98
Leona Hozová The Role of the State in Ensuring Alternative Care for Children: Between Fiscal Responsibility and the Protection of Children's Rights	109
Martina Chrančoková, Barbora Mazúrová, Marta Valihorová, Eudmila Mitková Brain Drain from Slovakia: Motivations and Experiences of Slovak Students Studying in the Czech Republic	123
Milan Šimek, Lucie Chytilová University Graduates' Skills from the Perspectives of Employers and Graduates.....	136
Otar Kikvadze, Shota Getia Supply Chain Resilience in an Era of Global Crises: an Integrated Analysis of Impacts and Adaptive Strategies	152
Ján Kollár, Barbora Mazúrová, Vanesa Kováčiková Barriers to Unpaid Work: Conceptual Frameworks of Slovak Households.....	170
Alisa Lapyhina Investment in Ukraine During the War and Prospects of Investment Processes in the Post-War Period	186

Jiří Malý	
Bulgaria Adopts the Euro: Is the Continued Enlargement of the Euro Area a Risk to its Cohesion and Resilience	199
Jan Mertl	
Crowding Out the Universal Care Entitlements in Czechia: Ways of Providers' Behaviour and their Economic Meaning	209
Alex Mičáň	
Reskilling as a Necessity, Upskilling as a Strategy: Generations X and Z on the Czech Labour Market	222
Radka MacGregor Pelikánová	
European Green Deal Vs. Clean Industrial Deal: Same, Similar or Different?.....	236
Ladislav Průša	
Pension "Reform" – Debatable Measures and Unresolved Issues.....	248
Tomáš Sochor, Hana Sochorová	
Will a Silk Curtain Fall to Replace the Iron Curtain?.....	257
František Varadzin, Jan Nevima, Kamila Turečková	
Clean Technologies and the European Union	269
Jakub Vontroba, Milan Šimek	
Employment of People with Disabilities: the Case of Two Companies	291
Jaroslav Vostatek	
Czech Payroll Tax Reform Proposal.....	302
Marie Bohatá, Milan Žák	
Ethical Policy of Tertiary Education Institutions	315

BARRIERS TO UNPAID WORK: CONCEPTUAL FRAMEWORKS OF SLOVAK HOUSEHOLDS

PREKÁŽKY PRI NEPLATENEJ PRÁCI: KONCEPTUÁLNE RÁMCE SLOVENSKÝCH DOMÁCNOSTÍ

Ján Kollár¹, Barbora Mazúrová², Vanesa Kováčiková³

Abstract

Despite technological progress and the growing availability of digital solutions that could potentially streamline the management and execution of unpaid work, many of these tasks continue to represent a significant temporal and psychological burden. This article aims to identify the forms of unpaid work currently carried out in Slovak households and to explore the barriers that hinder their completion. Based on primary data from an ongoing survey with over 400 respondents, the paper highlights time poverty, paid employment, and stress as key obstacles to performing domestic tasks. Our findings are consistent with international research that conceptualizes time poverty as a multidimensional and systemic social issue. The article also emphasizes the need to support flexible working arrangements and a fairer distribution of household labor, combined with public policy measures that do not underestimate the importance of mental health.

Keywords

Households, Unpaid Work, Barriers, Time Poverty

Abstrakt

Napriek technologickému pokroku a rastúcej dostupnosti digitálnych riešení, ktoré by mohli potenciálne zjednodušiť správu a vykonávanie neplatených prác, mnohé z týchto úloh naďalej predstavujú významnú časovú a psychickú záťaž. Tento článok si kladie za cieľ identifikovať formy neplatených prác, ktoré sa v súčasnosti vykonávajú v slovenských domácnostiach, a preskúmať prekážky, ktoré ich dokončeniu bránia. Na základe primárnych údajov z prebiehajúceho prieskumu s viac ako 400 respondentmi článok zdôrazňuje nedostatok času, platené zamestnanie a stres ako kľúčové prekážky pri vykonávaní domácich prác. Naše zistenia sú v súlade s medzinárodným výskumom, ktorý vníma nedostatok času ako multidimenzionálny a systémový spoločenský problém. Článok tiež vyzdvihuje potrebu podpory flexibilných pracovných usporiadaní a spravodlivejšieho rozdeľovania domácich prác v kombinácii s verejnými politickými opatreniami, ktoré neprehliadajú význam duševného zdravia.

¹ Faculty of Economics, Matej Bel University, Tajovského 10, 975 90 Banská Bystrica, Slovakia. E-mail: Jan.Kollar@umb.sk.

² Faculty of Economics, Matej Bel University, Tajovského 10, 975 90 Banská Bystrica, Slovakia. E-mail: Barbora.Mazurova@umb.sk.

³ Faculty of Economics, Matej Bel University, Tajovského 10, 975 90 Banská Bystrica, Slovakia. E-mail: VKovacikova4@student.umb.sk.

Klíčová slova

Domácnosti, Neplatená práca, Prekážky, Nedostatok času

I. Úvod

V súčasnosti, keď sa spoločnosť čoraz intenzívnejšie zaoberá otázkami rodovej rovnosti, kvalitou života, nadobúda skúmanie činností v rámci domácich prác nový rozmer. Domácnosť už dávno nie je len priestorom súkromného života, ale aj miestom produkcie každodennej starostlivosti, pracovným prostredím, ale aj reprodukciou a kultiváciou ľudského kapitálu. Aktivity spojené s vedením domácnosti a zabezpečovaním jej chodu – ako je upratovanie, varenie, starostlivosť o deti či seniorov – predstavujú neoddeliteľnú súčasť jej fungovania. Napriek tomu, že tieto činnosti majú zásadný význam pre jednotlivcov aj celej spoločnosti, zostávajú často neviditeľné a nedostatočne ocenené predovšetkým preto, že ide prevažne o neplatenú prácu, ktorá je do veľkej miery aj nevyhnutnosťou a nie vždy obľúbenou činnosťou. Zrýchľujúce sa životné tempo, technologické zmeny, rastúce pracovné nároky a neustále premeny životných štýlov vytvárajú tlak na každodenné zvládanie povinností takmer všetkých jednotlivcov, od najmladšej po najstaršiu generáciu v súčasnej postmodernej spoločnosti. Každú z nich vonkajšie okolie zasahuje rôznym spôsobom a v odlišnej miere.

Domácnosti sa musia prispôbovať novým výzvam – kombinovať pracovný (príp. študijný) a osobný život, koordinovať starostlivosť o deti a starších členov rodiny, riešiť ekonomické neistoty a reagovať na meniace sa podmienky vonkajšieho makroekonomického prostredia. V tomto kontexte je manažment domácnosti čoraz náročnejší a zložitejší systém vzájomne previazaných väzieb. Okrem toho je prítomná aj rastúca neistota budúceho vývoja – klimatická kríza, spoločenské a politické napätie, ako aj ekonomická nestabilita zvyšujú mieru stresu a neistoty, ktorú členovia domácnosti vo svojej každodennosti zažívajú. Tieto faktory môžu výrazne ovplyvňovať nielen rozhodovanie o tom, ako bude domácnosť fungovať, ale aj schopnosť jej členov zvládať praktické aspekty každodenného života aj v jednoduchých úkonoch a opakujúcich sa činnostiach.

Skúmanie bariér, ktoré domácnostiam bránia efektívne zabezpečiť domáce práce, sa preto stáva kľúčovým výskumným problémom. Tieto prekážky môžu byť štruktúralne – ako napríklad nedostupnosť služieb, ekonomické znevýhodnenie v podobe nižších príjmov, ale aj individuálne – ako sú nedostatok času, únava alebo nerovnomerné rozdelenie povinností medzi členmi domácnosti. Ich dôsledky sú ďalekosiahle – môžu negatívne ovplyvniť duševné zdravie, pracovnú výkonnosť aj kvalitu vzťahov medzi členmi domácnosti, ako aj medzi domácnosťami vzájomne. Vzhľadom na tieto okolnosti je potrebné klásť väčší dôraz na výskum neplatenej práce, jej spravodlivé rozdelenie a celkové zefektívnenie manažmentu domácnosti, ktorý neustále získava na svojom význame aj pod vplyvom rozvoja digitálnych technológií a umelej inteligencie. Výskum môže priniesť nielen hlbšie porozumenie súčasným spoločenským zmenám, ale aj východisko pre tvorbu verejných politík, ktoré budú reflektovať reálne potreby a podmienky dnešnej doby.

Cieľom príspevku je identifikovať činnosti neplatenej (domácej) práce, ktoré členovia domácností na Slovensku zabezpečujú vo svojich domácnostiach a pre inú domácnosť, a zároveň prispieť k odbornej diskusii o bariérach, ktoré im tieto činnosti sťažujú. V širšom kontexte sa príspevok usiluje prehĺbiť poznanie a odbornú diskusiu medzi neplatenou prácou, manažmentom domácnosti a formovaním úvah o možnostiach verejnej politiky, ktoré

domácnosti ovplyvňujú z vonkajšieho prostredia – bez ohľadu na aktuálnu fázu životného cyklu ich členov.

II. Teoretické východiská

Manažment domácnosti

V každodennom živote domácností vznikajú potreby ich členov spojené s obživou, odievaním, bývaním, rodinnými vzťahmi, stresom, prácou, časom, finančnými a inými zdrojmi. Manažment domácnosti vníma dané potreby, udalosti a zdroje so zámerom naplnenia cieľov domácnosti. Akceptuje taktiež skutočnosť, že domácnosť musí byť zabezpečená, finančne riadená a jej dôležitou súčasťou je plánovanie aktivít a delegovanie úloh, pričom potreby všetkých členov musia byť harmonizované (Barnett, Baruch, 1987; Nam, 2016). Na základné plánovanie, koordináciu, či zostavovanie rozpočtu pre domácnosť je žiadúce vynaložiť čas a energiu nad rámec fyzických nárokov práce v domácnosti (Treas, Tai, 2012). Kognitívnu domácu prácu, ktorá zahŕňa plánovanie úloh, predvídanie potrieb členov domácnosti a delegovanie zodpovedností (Daminger, 2019) skúmali autori Aviv a kol. (2025). Zistili, že tento typ práce je častokrát spojený so stresom, depresiou a celkovým duševným zdravím, čím potvrdili predpoklad autorov Deana, Churchilla a Ruppamera (2022), že tento typ práce môže byť súčasťou mentálnej záťaže členov domácnosti. Neoddeliteľnou časťou manažmentu domácnosti je neplatená práca, ktorá je podľa Alonsa a kol. (2019) dôležitým prvkom ekonomickej aktivity a blahobytu jednotlivcov. Ide o každodennú súčasť bežného života jednotlivcov, a jej zložky ako domáce práce, či starostlivosť o deti sú pre domácnosti nevyhnutné.

Neplatená práca

Činnosti spojené s neplatenou (domácou) prácou sa vykonávajú v prostredí domácnosti, prípadne mimo nej pre inú domácnosť v rámci svojpomoci v prípade susedskej výpomoci, každopádne musí ísť o prácu bezodplatnú. Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že neplatená práca je prítomná vo väčšine domácností, pričom sa líši rozsahom, štruktúrou, kvalitou aj spôsobom vykonávania. Hoci v odbornej literatúre existuje viacero definícií neplatenej práce, ich spoločným menovateľom je chápanie tejto činnosti ako cieľavedomej a produktívnej práce vykonávanej mimo oficiálneho trhu, bez finančnej odmeny (Považanová, 2016 in: Uramová, Orviská a kol. 2016). Medzi činnosti, ktoré sú v rámci krajín Európskej únie oficiálne evidované (aj to nie vo všetkých krajinách) ako neplatená práca, patria: príprava jedál, upratovanie, starostlivosť o domácnosť a textilie, záhradkárske práce, starostlivosť o domáce zvieratá, údržba a opravy nábytku či automobilu, nakupovanie, starostlivosť o hospodárske zvieratá, výstavba a rekonštrukcia, starostlivosť o deti a dospelých či dobrovoľnícka činnosť (Hirway, 1999). Čas venovaný neplatenej práci je pre mnohé krajiny odrazom obmedzení spôsobených kultúrnymi normami, rodinnou politikou, či nedostatočnými verejnými politikami a infraštruktúrou (Alonso a kol., 2019). Spinney a Millward (2010) tvrdia, že čas je kľúčovým zdrojom, no mnohí ľudia zápasia s jeho nedostatkom, čo môže viesť k časovému stresu. Autori skúmali vzťah medzi platenou a neplatenou prácou, pričom sa ukázalo, že preťažením jednou z nich, môže viesť k úzkosti a fyzickej únave. Negatívny dopad časovej chudoby a zhonu na duševné zdravie a blahobyt, ktoré vznikajú intenzívnou kombináciou platenej a neplatenej práce, rovnako potvrdili autori Strazdins a kol. (2016). Napriek tomu je čas ako premenná často opomínaný v tvorbe verejných politík kvôli jeho komplexnosti. Hodnotenie blahobytu domácností by preto malo zohľadňovať nielen príjem, ale aj čas strávený prácou a jej produktivitu (Rodgers, 2023). Autori Bianchi a kol. (2012) zistili, že ženy sú na časovú chudobu náchylnejšie ako muži, pretože majú tendenciu investovať viac času do vykonávania

neplatenj práce. Podľa Sheltonovej (2006 in: Chafetz 2016) je množstvo času venovaného neplatenj práci v domácnosti do veľkej miery určené pohlavím. Ženy investujú viac času do domácich prác ako muži, bezohľadu na to, či sú zamestnané alebo nie. Dôležitosť neplatenj práce a času, ktorý jej domácnosti venujú, skúmala v rámci 26 členských krajín OECD a 3 rozvíjajúcich ekonomík Miranda (2011), ktorá potvrdila predpoklad, že vo väčšine krajín vykonávali ženy viac takejto práce ako muži. V niektorých krajinách to bolo vyvážené tým, že ženy vykonávajú menej platenej práce. Na Slovensku sa od roku 2012 venuje vedecká pozornosť zisťovaniu rozsahu neplatenj práce, ktorá tvorí podstatnú časť ekonomickej činnosti, no zostáva neocenená a neviditeľná (Uramová, Orviská a kol., 2016). Prieskumy ukazujú, že aj na Slovensku, ženy venujú neplatenj práci takmer dvojnásobok času v porovnaní s mužmi (31,74 hod. vs. 17,16 hod. týždenne). Pri porovnaní rozdielov medzi mužmi a ženami sa ukázal aj rozdiel stráveného času v platenom zamestnaní. Priemerný týždenný objem času stráveného v platenom zamestnaní bol podľa prieskumu v roku 2014 u mužov 43,4 hod. +/- 10 hod. a u žien 40,1 hod. +/- 11,5 hod. (Martinkovičová, Kika in: Uramová, Orviská a kol. 2016). Aj keď je priemerná dĺžka platenej práce vyššia u mužov, celková záťaž práce ako takej je na Slovensku väčšia u žien.

S rastúcim rozvojom technológií a digitalizácie sa dynamika a fungovanie domácností mení. Domácnosti musia zvládať staré aj nové výzvy, pričom manažment domácnosti sa stále viac spája s mentálnou náročnosťou. Paradoxne však legislatíva často nereflektuje dynamiku zmien v domácnosti a nezohľadňuje trendy a možnosti, ktorým sú domácnosti vystavené. Výskum v oblasti manažmentu domácnosti je možné nachádzať aj v rámci zabezpečovania neplatenj práce, pričom pozornosť sa venuje jeho rôznym aspektom. Významné vedecké štúdie sa zameriavajú na to, ako sú tieto úlohy rozdelené medzi členov domácnosti, ako sa riadi neplatená práca a aký vplyv to má na kvalitu života členov domácnosti.

Medzi najnovšie vedecké príspevky z tejto oblasti môžeme zaradiť viaceré publikačné výstupy autorov, ktoré predstavovali inšpiráciu pre náš súčasný výskum v tejto oblasti aj v podmienkach Slovenskej republiky. Milkie, Nomaguchi, Yan, (2025) analyzovali zmeny v rozdelení domácich prác a starostlivosti o deti v USA, pričom odhalili, že počas pandémie COVID-19 došlo k zníženiu rodových rozdielov v neplatenj práci v činnostiach ako varenie a upratovanie. Luo (2025) sa zaoberala alokáciou domácich prác medzi párami a naprieč generáciami v Číne. Výsledky jej skúmania ukazujú, že manželky prvej generácie venujú domácim prácam viac času ako manželky druhej generácie, ale v oboch prípadoch viac ako ich manželia. Pailhé, Solaz a Tô (2024) skúmali vplyv platenej otcovskej dovolenky vo Francúzsku na rozdelenie rodičovských a domácich úloh a odhalili, že čerpanie vedie k rovnomernejšiemu rozdeleniu rodičovských úloh, vplyv na ostatné domáce práce je len okrajový. Dethier, Stevens a Boden (2024) poukázali na digitálnu automatizáciu domácich administratívnych úloh, ako je organizovanie nákupov, či vybavovanie úradných dokumentov, ktorá znižuje psychickú námahu a vytvára časový priestor pre iné aktivity. Larraz a kol., (2023) zistili, že pandémia COVID-19 ovplyvnila rozdelenie domácich prác medzi mužmi a ženami v Španielsku, pričom došlo k zmenšeniu rozdielov v neplatenj práci počas lockdownu. Beigi a kol. (2024) zamerali skúmanie na manažment domácich prác a pracovných povinností v domácnostiach s dvomi zarábajúcimi členmi a školopovinnými deťmi počas pandémie COVID-19, zdôrazňujúc potrebu rozdelenia domácich povinností. Hertok a kol., (2023) odhadli, že automatizácia by mohla znížiť čas strávený neplatenou prácou približne o 50-60 %, čo by mohlo mať významný vplyv na rodovú rovnosť a zamestnanosť. Altman, Humberd, (2023) skúmali, ako nové technológie, umelá inteligencia a autonómne vozidlá, môžu ovplyvniť rodové rozdelenie domácich prác

s dôrazom na zníženie mentálnej záťaže žien. Ervin a kol. (2022) identifikovali, že neplatená práca je spojená s horším duševným zdravím žien, pričom u mužov sú účinky menej zjavné. Výskum manažmentu so zreteľom na neplatenú prácu sa vo vybraných súvislostiach realizoval aj na Slovensku. Bednárík (2024) analyzoval ekonomickú hodnotu neplatennej práce vo vzťahu k HDP ako východisko pre tvorbu nástrojov na rovnomerné rozdelenie práce. Kuruc a kol. (2022) spracovali analýzu dopadu neplatennej práce v domácnosti na ženy, ich kariéru a psychické zdravie v podmienkach Slovenska. Bednárík a kol. (2021) sa zameriavali na nové formy práce z domu (najmä počas pandémie) a ich vplyv na fungovanie domácnosti a rozdelenie úloh v rodinách. Knapková a Považanová (2021) analyzovali vplyv využívania domácich spotrebičov na čas venovaný neplatennej práci v slovenských domácnostiach párov, či samostatne žijúcich osôb.

Téma manažmentu neplatennej práce nadobudla v posledných rokoch čoraz väčší význam na globálnej úrovni a to v rôznych spoločenských a ekonomických súvislostiach. Vedecké štúdie do značnej miery reflektujú udalosti uplynulého obdobia, ktoré mali – a pravdepodobne stále majú – zásadný vplyv na fungovanie domácností. Výskumy pritom zohľadňujú špecifické podmienky jednotlivých krajín, ktoré formujú domáce prostredie najmä prostredníctvom vonkajších faktorov a politických rámcov.

III. Metodológia skúmania

Od začiatku roka 2024 sa multidisciplinárny riešiteľský kolektív projektu VEGA na Ekonomickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorý je zameraný na skúmanie manažmentu neplatennej práce intenzívne venoval príprave rozsiahlejšieho prieskumu, ktorý by bližšie spoznával súčasný stav v tejto oblasti na Slovensku. Výzvou pre riešiteľský kolektív bolo spracovanie metodológie skúmania a jej rozčlenenie na viaceré etapy, ktoré by v postupnosti vyústili do empirických zistení. Inšpiráciou a námetom pre skúmanie manažmentu neplatennej práce v reálnych podmienkach bola rozpracovaná teória manažmentu domácnosti a rovnako aj viacero vedeckých príspevkov, ktoré sa problematikou zaoberali.

Riešiteľský kolektív zároveň využíva aj skúsenosti z riešenia viacerých vedeckých projektov a prieskumov zameraných na rozsah a štruktúru neplatennej práce na Slovensku napr. v rokoch 2012, 2017, 2018 a 2021. Skúsenosti z predchádzajúcich vedeckých projektov sa tak prirodzene stávali inšpiráciou pre prehĺbovanie poznania v tejto oblasti a zároveň aj možnosťou pre čiastočnú komparáciu výsledkov v oblasti neplatennej práce. Multidisciplinárny riešiteľský kolektív sa rozhodol pre zmapovanie súčasného stavu v oblasti manažmentu neplatennej práce na Slovensku a pripravil nástroj zberu dát - dotazník, ktorého ambíciou bolo získať čo najväčšiu vzorku (aspoň 1 000) odpovedí od členov domácností na Slovensku starších ako 15 rokov. Prvotné metodologické skúsenosti a overenie možnosti skúmania manažmentu neplatennej práce boli v zjednodušenej podobe overené a empiricky testované pilotným dotazníkom v roku 2021 (obdobie pandémie COVID-19) približne na vzorke 30 domácností. Pozitívne skúsenosti a aj spätná väzba od respondentov, ktorí boli zapojení do prieskumu, sa ukázali ako veľmi konštruktívne a cenné pri príprave prieskumu v roku 2025.

Obsahové zameranie dotazníka (jednotlivých otázok) bolo rozdelené do dvoch rozsiahlejších častí, ktoré sú rozčlenené na jednotlivé sekcie. Jedna časť dotazníka je zameraná na oblasť neplatennej práce (činností, štruktúry ako aj týždennej časovej dĺžky) a druhá časť dotazníka mapuje jej manažment prostredníctvom jeho funkcií. Pred spustením dotazníkového prieskumu na Slovensku (marec 2025) bolo riešiteľským kolektívom a jeho členmi zabezpečené overenie logickej štruktúry dotazníka, zrozumiteľnosti otázok, dostatočnej „palety“ odpovedí na vybrané

otázky a pod. vo viacerých domácnostiach rôzneho typu (kvalitatívna fáza prieskumu). V tejto fáze prípravy dotazníkového prieskumu (január - február 2025) riešiteľský kolektív intenzívne pracoval na finalizovaní obsahovej ako aj technickej príprave online verzie dotazníka, ktorá bola využívaná pre prieskum. Pre tento účel sa riešiteľský kolektív rozhodol pre sprostredkovanie online verzie dotazníka rôznymi spôsobmi, napr. aj prostredníctvom sociálnych sietí (tzv. efekt snehovej gule). Nápomocnými pri „šírení“ dotazníka (apríl - jún 2025) v online priestore boli pre riešiteľský kolektív aj vybraní študenti na Ekonomickej fakulte UMB v Banskej Bystrici. Riešiteľský kolektív si uvedomuje prirodzene aj obmedzenia, ktoré sú s využívanou metodológiou spojené, avšak postup, ktorý bol zvolený, je vo všeobecnosti uplatňovaný v skúmaní problematiky podobného typu aj v ďalších krajinách, keďže ide o komplexnejšie súvislosti, ktoré sa oficiálne v národných štatistikách nevyskytujú.

IV. Výsledky a diskusia

V tejto časti príspevku prezentujeme čiastkové výsledky (prvotné zistenia), ktoré sme získali spracovaním odpovedí viac ako 400 respondentov z prostredia domácností na Slovensku, pričom zber dát naďalej pokračuje a bude ukončený 30. júna 2025. Z tejto vzorky respondentov predstavuje 58 % žien, 41 % mužov a pohlavie iné uviedlo 1 % respondentov. Doposiaľ vyššia účasť žien môže odzrkadľovať nielen vyššiu zaangažovanosť v tejto problematike, ale aj realitu rodovej nerovnosti, keďže ženy v slovenských domácnostiach stále vo výraznej miere nesú zodpovednosť za starostlivosť o domácnosť, deti či iných členov domácnosti. Z celkového počtu respondentov tvoria najväčšiu skupinu žiaci a študenti (48 %), žijúci prevažne v domácnostiach s rodičmi čo naznačuje, že prieskumu sa zúčastnilo veľké množstvo mladých ľudí, ktorí aktuálne študujú. Druhou najpočetnejšou skupinou sú zamestnanci - zamestnaní na plný úväzok (28 %), čo je typické pre ekonomicky aktívnu časť populácie. Ďalšie významnejšie skupiny tvoria SZČO/podnikatelia (7 %) a zamestnaní na čiastočný úväzok (5 %) a teda tiež ekonomicky aktívna časť populácie. Skupiny ako nezamestnaní, rodičia na materskej/rodičovskej dovolenke a dôchodcovia sa pohybujú medzi 1 % až 4 %, čo zodpovedá očakávaniam pri širšom zastúpení populácie. Veľmi malý podiel tvoria invalidní dôchodcovia, osoby vykonávajúce domáce práce a iné neaktívne osoby (každá menej než 1 %), čo poukazuje na ich nižšie zastúpenie vo vzorke respondentov. V našej prieskumnej vzorke dominujú mladí ľudia a pracujúci, pričom sociálne alebo ekonomicky menej aktívne skupiny sú zastúpené v menšej miere.

Z pohľadu angažovanosti respondentov v neplatených prácach vo vlastnej domácnosti sme spracovali z doposiaľ získaných dát z prieskumu tabuľku 1, v ktorej prezentujeme absolútny počet respondentov vykonávajúcich konkrétne práce v domácnosti a percentuálny podiel respondentov z celkového počtu.

Tabuľka 1 Počet respondentov zabezpečujúcich domáce práce vo svojej domácnosti

Druh práce	Počet respondentov	% z respondentov
Domáce práce – upratovanie	325	80,45
Príprava jedál	286	70,79
Nakupovanie a služby	225	55,69
Starostlivosť o zvieratá	189	46,78
Výroba a údržba textílií	165	40,84
Záhradkárstvo	147	36,39
Opravy a údržba	134	33,19
Riadenie a organizovanie domácnosti	120	29,70
Digitálna výchova	62	15,35
Starostlivosť o deti	61	15,09
Starostlivosť o dospelých	37	9,16

Zdroj: Spracované na základe vlastného primárneho prieskumu (2025)

Najviac respondentov sa podieľa na domácich prácach spojených s upratovaním, kde sa angažuje viac ako 80 % z celkového počtu. Do prípravy jedál sa zapája viac ako 70 % respondentov, čo potvrdzuje, že starostlivosť o domácnosť zahŕňa najmä základné (rutinné) práce spojené so zabezpečením bývania a stravovania. Nasledujú nakupovanie a služby, ktoré zabezpečuje takmer 56 % respondentov, čo naznačuje, že výrazná časť prispieva aj k obstarávaniu potrebných vecí k fungovaniu domácnosti podľa svojich očakávaní. Tieto aktivity vnímame ako zabezpečenie vstupov, resp. materiálnych zdrojov, ktoré členovia domácnosti využívajú pri uspokojovaní potrieb a dosahovaní svojich cieľov. Starostlivosť o zvieratá vykonáva skoro 47 % respondentov, čo predznamenáva, že starostlivosť o domácich miláčikov a hospodárske zvieratá je pre mnohé domácnosti štandardnou súčasťou neplatených prác. Výroba a údržba textílií, ako pranie, žehlenie či šitie, si zachováva svoju významnú úlohu pri každodennom zabezpečení chodu domácnosti. Záhradkárstvu sa venuje viac ako 36 % respondentov, čo poukazuje na dôležitosť starostlivosti o okolie domácnosti a pestovanie rastlín v prostredí slovenských domácností. Riadenie a organizovanie domácnosti, ktoré zahŕňa činnosti ako platenie účtov alebo plánovanie aktivít, poukazuje na nevyhnutnú administratívnu podporu fungovania domácnosti. Opravy a údržba domácnosti, vrátane technických zásahov a drobných rekonštrukcií zabezpečuje približne 33 % respondentov, čo indikuje potrebu riešiť technické záležitosti vo vlastnej réžii so zdrojmi, ktorými domácnosť disponuje. Starostlivosť o deti zabezpečuje približne 15 % respondentov, čo je signálom zodpovednosti za výchovu a dohľad nad najmladšími členmi domácnosti. Samozrejme, tieto aktivity sa týkajú domácností, v ktorých je prítomnosť detí. Digitálnu výchovu, teda dohľad nad využívaním informačných technológií deťmi, zabezpečuje významná časť domácností, čo reflektuje rastúcu potrebu monitorovať a usmerňovať digitálne aktivity maloletých. Najmenší podiel respondentov vykazuje starostlivosť o dospelých – pomoc odkázaným alebo zdravotne znevýhodneným osobám zabezpečuje približne 9 % respondentov. To poukazuje na menšiu, no veľmi dôležitú oblasť neplatenej práce v domácnosti. Najčastejšie činnosti, ktoré členovia domácnosti zabezpečujú, sa týkajú prevažne rutinných a opakujúcich sa činností v pravidelných frekvenciách – najmä upratovania, prípravy jedál a nakupovania či zabezpečovania služieb.

V nasledujúcej tabuľke 2 prikladáme spracované výsledky v oblasti zabezpečovania domácich prác respondentami pre inú domácnosť. Výsledky sú spracované v rovnakej logike ako v predchádzajúcej tabuľke 1.

Tabuľka 2 Počet respondentov zabezpečujúcich domáce práce v inej ako svojej domácnosti

Druh práce	Počet respondentov	% z respondentov
Nezabezpečujem domáce práce pre inú domácnosť	188	46,53
Príprava jedál	47	11,63
Domáce práce – upratovanie	40	9,90
Záhradkárstvo	23	5,69
Nakupovanie a služby	16	3,96
Starostlivosť o zvieratá	16	3,96
Opravy a údržba	15	3,71
Starostlivosť o deti	14	3,47
Starostlivosť o dospelých	12	2,97
Výroba a údržba textílií	4	0,99
Digitálna výchova	4	0,99
Riadenie a organizovanie domácnosti	3	0,74

Zdroj: Spracované na základe vlastného primárneho prieskumu (2025)

Analýza údajov o neplatenj práci vykonávanej členmi domácností pre iné domácnosti, najmä pre príbuzných žijúcich mimo spoločnej domácnosti, poskytuje zaujímavý pohľad na rozsah a charakter tejto formy vzájomnej pomoci. Takmer 50 % respondentov nevykonáva žiadnu neplatenú prácu pre inú domácnosť, čo naznačuje, že približne polovica skúmanej vzorky sa do tejto formy starostlivosti či podpory nezapája. Dôvody môžu byť rozmanité, bližšie sme ich našim prieskumom neodhaľovali. Medzi najčastejšie vykonávané činnosti pre inú domácnosť patrí príprava jedál nasledovaná upratovaním. Zistenia poukazujú na to, že základné každodenné domáce aktivity zostávajú jadrom neplatenj pomoci, pričom ich vykonávanie v iných domácnostiach pravdepodobne slúži na udržanie ich funkčnosti a zabezpečenie základných životných podmienok. Starostlivosť o deti a dospelých zabezpečuje nižší počet respondentov (približne 3 %), čo však zdôrazňuje prítomnosť sociálneho a opatrovateľského rozmeru neplatenj práce, kľúčový pre kvalitu života zraniteľných skupín jednotlivcov. Výroba a údržba textílií, digitálna výchova a riadenie domácnosti patria medzi menej zastúpené aktivity, čo môže odrážať ich špecifickejší charakter alebo nižšiu nevyhnutnosť v rámci poskytovanej pomoci.

Tabuľka 2 vo svojej podstate poukazuje na rôznorodý a významný príspevok neplatenj práce mimo vlastnej domácnosti, ktorý má kľúčový význam pre udržiavanie rodinných a sociálnych väzieb a zabezpečuje fungovanie domácností, ktoré by inak mohli čeliť zvýšeným nákladom alebo obmedzeniam.

V tabuľke 3 ponúkame spracované výsledky v oblasti dôvodov zo strany jednotlivcov v domácnostiach, ktoré im sťažujú vykonávanie prác v domácnosti. Respondent si mohol zväžení vybrať najviac päť dôvodov, ktoré považuje za kľúčové.

Tabuľka 3 - Dôvody sťažujúce vykonávanie domácich prác vo svojej domácnosti

Dôvod sťažujúci vykonávanie prác v domácnosti	Počet respondentov	% z respondentov
Nedostatok času	286	70,79
Čas venovaný zamestnaniu/podnikaniu (platenej práci)	113	27,97
„Priveľa“ povinností mimo vlastnej domácnosti	104	25,74
Psychické vyčerpanie/stres	99	24,5
Nedostatok motivácie alebo záujmu o práce v domácnosti	75	18,56
Môj zdravotný stav	46	11,39
Nedostatok príjmu domácnosti	42	10,40
Nerovnomerné rozdelenie prác medzi členov domácnosti	41	10,15
Moje zamestnanie – požiadavky zamestnávateľa (napr. smeny)	41	10,15
Nedostatok priestoru v byte/dome	27	6,68
Zdravotný stav iných členov domácnosti	20	4,95
Nedostatok technického alebo iného vybavenia na zabezpečenie prác	20	4,95
Starostlivosť o deti	19	4,70
Iné	6	5,94

Zdroj: Spracované na základe vlastného primárneho prieskumu (2025)

Prvotná (popisná) analýza údajov o bariérach sťažujúcich vykonávanie domácich prác v domácnostiach odhaľuje komplexný obraz faktorov, ktoré limitujú efektívne zapojenie členov domácnosti do neplatenej práce. Najvýznamnejšou prekážkou sa ukazuje byť nedostatok času, ktorý uviedla výrazná väčšina respondentov (takmer 71 %). Tento údaj odráža moderný životný štýl s rastúcimi nárokmi na časovú organizáciu jednotlivcov a môže súvisieť najmä so zvýšenými pracovnými požiadavkami a charakterom platenej práce. Predpokladá sa, že táto prekážka sa týka najmä ekonomicky aktívnych osôb. Uvedené zistenie by si však vyžadovalo detailnejšie štatistické spracovanie a triedenie údajov, najmä podľa zamestnaneckého statusu respondentov, ktoré plánujeme realizovať po ukončení zberu dát. Psychické vyčerpanie a stres, ktoré uviedla približne štvrtina respondentov, predstavujú ďalšiu významnú bariéru. Tento jav môže byť dôsledkom kombinácie pracovných, študijných a rodinných povinností, ako aj tlaku na zvládanie viacerých spoločenských rolí súčasne. S týmto faktorom môže úzko súvisieť aj nedostatok motivácie alebo záujmu o domáce práce, ktorý uviedla približne pätina respondentov. Tieto údaje poukazujú na to, že mentálne zdravie a emocionálna pohoda predstavujú dôležitý predpoklad pre zapojenie sa do domácich aktivít. Zhruba 30 % respondentov identifikovala ako prekážku čas venovaný platenej práci, pričom obdobný podiel respondentov poukázal aj na veľké množstvo povinností mimo domácnosti. Tieto zistenia potvrdzujú, že konkurenčné časové nároky výrazne obmedzujú možnosti venovať sa neplatenej práci. Zároveň poukazujú na širšie spoločenské a ekonomické štruktúry, ktoré jednotlivcov vystavujú zvýšenej pracovnej záťaži a sociálnym záväzkom mimo domova.

Fyzické a zdravotné faktory – ako zdravotný stav samotného respondenta či iných členov domácnosti – boli zaznamenané v menšom rozsahu, no aj napriek tomu zohrávajú relevantnú úlohu. Ich význam je však v porovnaní s časovými a psychickými obmedzeniami menej výrazný, čo naznačuje, že hlavné prekážky pri vykonávaní domácich prác majú najmä časovú a psychologickú dimenziu.

Ďalšie uvádzané bariéry, ako nedostatočný príjem domácnosti, nerovnomerné rozdelenie prác medzi členov domácnosti alebo nedostatok technického vybavenia, sa objavovali u nižšieho podielu respondentov. Tieto faktory odrážajú socioekonomické a infraštruktúrne podmienky jednotlivých domácností, ktoré môžu limitovať možnosti efektívneho výkonu domácich prác. Na základe týchto zistení môžeme konštatovať, že medzi hlavné prekážky vykonávania neplatenej práce v domácnosti patria najmä časové faktory, ktoré sú úzko previazané s platenou prácou. Za kľúčové sa zároveň ukazuje psychické vyčerpanie a stres. Fyzické, ekonomické a materiálne aspekty zohrávajú sekundárnu, no stále významnú úlohu. Je možné očakávať, že medzi jednotlivými typmi domácností existujú rozdiely v intenzite a charaktere týchto bariér, čo by bolo vhodné ďalej skúmať.

V záverečnej tabuľke 4 sme spracovali údaje týkajúce sa subjektívne vnímaných opatrení, ktoré by podľa respondentov mohli zlepšiť podmienky na vykonávanie neplatenej práce v domácnosti. Každý respondent mal možnosť označiť maximálne tri možnosti, čo zvyrazňuje tie oblasti, ktoré z ich pohľadu predstavujú najväčší potenciál na pozitívnu zmenu.

Tabuľka 4 Opatrenia na zlepšenie zabezpečovania prác v domácnosti

Navrhované opatrenia	Súčet respondentov	% z respondentov
Lepšie plánovanie domácich prác	139	34,40
Väčšie zapojenie ostatných členov domácnosti do domácich prác	130	32,18
Flexibilnejší pracovný režim	125	30,94
Spravodlivejšie rozdelenie úloh	97	24,00
Používanie moderných (smart) technológií	95	23,51
Vyšší príjem domácnosti	73	18,07
Využívanie externých služieb (upratovanie domácnosti, starostlivosť o deti a pod.)	52	12,87
Väčšia finančná podpora od štátu na starostlivosť o deti alebo seniorov	35	8,66
Vzdelávanie v oblasti efektívneho manažmentu domácnosti	15	3,71
Iné	9	2,23

Zdroj: Spracované na základe vlastného primárneho prieskumu (2025)

Medzi najčastejšie uvádzanými opatreniami zo strany členov domácností dominuje lepšie plánovanie domácich prác, ktoré označilo takmer 35 % respondentov. Tento fakt zdôrazňuje dôležitosť organizačných a manažérskych schopností v každodennom chode domácnosti. Potreba lepšej koordinácie môže súvisieť s nedostatkom časovej synchronizácie úloh či absenciou efektívnych plánovacích návykov. Zároveň ide o oblasť, ktorú je možné zlepšiť relatívne jednoducho a bez výrazných finančných nákladov, napríklad prostredníctvom vzdelávacích aktivít alebo využívania digitálnych nástrojov a ochoty akceptovať nové technologické riešenia, ktoré by mohli prispieť k zmierneniu identifikovaných bariér v domácnostiach.

Druhým najčastejšie uvádzaným opatrením bolo väčšie zapojenie ostatných členov domácnosti do domácich prác (takmer 33 %), ktoré podporila takmer rovnaká časť respondentov. Tento výsledok naznačuje vnímanie nerovnomerného rozdelenia povinností medzi členmi domácnosti, čo korešponduje s domácimi aj medzinárodnými štúdiami o rodovej nerovnosti v oblasti domácej práce. Z tohto vyplýva potreba väčšieho dôrazu na kooperáciu a spravodlivejšiu redistribúciu domácich úloh, čo by mohlo prispieť k rovnomernejšiemu

zaťažení a zmierniť pocit preťažení najmä medzi ženami, zároveň aj redukovať psychickú záťaž.

Na tretej pozícii sa umiestnila požiadavka na flexibilnejší pracovný režim, ktorú uviedla približne tretina respondentov. Tento údaj poukazuje na to, že pre mnohých zamestnaných jednotlivcov je konflikt medzi platenou prácou a domácimi povinnosťami významnou prekážkou. Väčšia flexibilita v pracovnom čase by umožnila lepšie zosúladenie pracovného a súkromného života, čo je v súlade s aktuálnymi trendmi v rodinnej politike a podporou rovnováhy medzi pracovným a osobným životom.

Medzi ďalšie významné opatrenia patria spravodlivejšie rozdelenie domácich úloh, ktoré za dôležité považuje približne štvrtina respondentov, následne používanie moderných technológií s podobným podielom a vyšší príjem domácnosti, ktorý uviedla len pätina respondentov. Prvá oblasť opäť reflektuje potrebu vyrovnaniejšieho zaťaženia domácich prác medzi členmi domácnosti. Druhá zase ukazuje, že finančné možnosti priamo ovplyvňujú schopnosť zabezpečiť chod domácnosti, napríklad prostredníctvom nákupu technických zariadení, využívania služieb alebo zníženia časovej náročnosti domácich úloh outsourcingom.

Odpovede ako používanie moderných technológií, využívanie externých služieb, či väčšia finančná podpora od štátu predstavujú viac systémové alebo technologické riešenia, ktoré však často vyžadujú vyššie vstupné (jednorazové) výdavky, alebo existenciu podpory zo strany štátu, alebo ponuku služieb trhu v blízkosti domácností. Záujem o tieto možnosti naznačuje, že časť respondentov by privítala inštitucionálnu alebo technologickú pomoc pri zvládaní každodenných povinností.

Nižší záujem (nemožno, ho však podceňovať) bol zaznamenaný v oblasti vzdelávania týkajúceho sa efektívneho manažmentu domácnosti, čo môže reflektovať jednak nízku mieru uvedomovania si potenciálu formálneho či neformálneho vzdelávania, jednak presvedčenie, že ide o prirodzené, intuitívne a teda aj samostatne zvládnuteľné činnosti, ktoré nevyžadujú externý podnet, inšpiráciu dobrou praxou ani zdieľanie skúseností medzi domácnosťami. Tento postoj možno čiastočne vysvetliť aj tým, že domácnosť predstavuje špecifický typ súkromného priestoru s vysokou mierou intimity a ochranou osobnej zóny jej členov, čo sťažuje vstup vonkajších podnetov či intervencií. Nami doposiaľ získané výsledky naznačujú, že oblasť vzdelávania a podpory domácností preto poukazujú na potrebu vnímať manažment domácnosti nielen ako súbor technických či organizačných zručností, ale aj ako citlivo zabezpečovaný proces, ktorý si vyžaduje rešpektovanie jedinečnosti každého domáceho prostredia a jeho prirodzenej izolovanosti voči vonkajšiemu okoliu.

V. Záver

Širším zámerom príspevku bolo interpretovať odpovede približne viac ako 400 respondentov z oblasti manažmentu neplatenej práce v domácnostiach na Slovensku s cieľom identifikovať kľúčové aktivity, ktoré domácnosti zabezpečujú nielen pre vlastnú, ale aj inú domácnosť, analyzovať s nimi spojené bariéry a navrhnúť potenciálne opatrenia na zlepšenie súčasného stavu v širšom kontexte. Naše zistenia opierajúce sa o predbežne získané dáta potvrdzujú teoretické predpoklady o zásadnom, no často prehliadanom význame neplatenej práce pre fungovanie domácností, ale zároveň prinášajú konkrétne poznatky o špecifikách slovenského prostredia a to z pohľadu manažmentu domácnosti, čo je možné považovať za inovatívnejší prístup k skúmaniu v tejto oblasti. Empirické dáta pomerne jasne demonštrujú, že upratovanie a príprava jedál sú dominantnými rutinnými aktivitami, do ktorých sa zapája väčšina

respondentov, čo podčiarkuje ich nevyhnutný charakter pre každodenný chod domácnosti. Zistenia o významnom podiele respondentov venujúcich sa starostlivosti o zvieratá a záhradkárstvo sú príznačné pre slovenský životný štýl najmä vo vidieckych domácnostiach. V kontraste s tým, menej časté aktivity ako digitálna výchova alebo starostlivosť o dospelých, hoci dôležité, sa týkajú špecifickejších skupín domácností. Tieto poznatky sú v súlade s predchádzajúcimi štúdiami, ktoré poukazujú na rozsiahly objem neplatenej práce a pretrvávajúce rodové rozdiely v jej výkone.

Z našej analýzy vyplynulo, že takmer polovica respondentov nevykonáva neplatenú prácu pre iné domácnosti. Pre tých, ktorí ju poskytujú, sú opäť frekventované aktivity ako príprava jedál a upratovanie. Tento fakt dáva do popredia pretrvávajúci význam neformálnych sietí podpory a vzájomnej pomoci v rámci rodín a komunit, ktoré sú kľúčové pre zabezpečenie základných potrieb, najmä pre zraniteľné skupiny. Ako najvýznamnejšia bariéra sťažujúca vykonávanie domácich prác sa ukázal nedostatok času (viac ako 70 % respondentov). Tento problém je ďalej umocnený časom venovaným platenému zamestnaniu či podnikaniu (približne 28 %) a preťažením povinnosťami mimo domácnosti (takmer 26 %). Tieto zistenia naznačujú konflikt medzi pracovným a súkromným životom, ktorý je charakteristický pre súčasný rýchly životný štýl. Psychické vyčerpanie a stres (24,5 %) predstavujú ďalšiu významnú prekážku, čo poukazuje na mentálnu náročnosť manažmentu domácnosti a potrebu systémovej podpory duševného zdravia. Naopak, hoci relevantné, finančné (nedostatok príjmu) a infraštruktúrne (nedostatok priestoru/technického vybavenia) obmedzenia zohrávajú podľa respondentov sekundárnu úlohu. Relevantným, no menej percentuálne zastúpeným problémom, je aj nerovnomerné rozdelenie prác medzi členmi domácnosti (10,15 %), čo poukazuje na pretrvávajúce rodové stereotypy a potrebu ich adresovania. Zdravotný stav respondentov alebo iných členov domácnosti, hoci s menším percentuálnym zastúpením, podčiarkuje potrebu integrovaných zdravotných a sociálnych služieb.

Navrhované opatrenia (subjektívne vnímané a vyhodnocované) zo strany respondentov možno zoskupiť do viacerých kategórií, ktoré odrážajú rôzne prístupy k riešeniu záťaže domácimi prácami. Organizačné stratégie boli dominantné (okolo 65 %), s požiadavkami na lepšie plánovanie domácich prác (približne 34 %) a flexibilnejší pracovný režim (viac ako 30 %). Tieto preferencie naznačujú, že respondenti vnímajú problém predovšetkým ako záležitosť efektívnejšieho time-manažmentu a snahy o zosúladienie pracovných a osobných/rodinných povinností. Sociálne a interpersonálne riešenia tiež výrazne rezonovali (okolo 56 %), s požiadavkami na väčšie zapojenie ostatných členov domácnosti (približne 32 %) a spravodlivejšie rozdelenie úloh (24 %). Tento akcent na vnútornú dynamiku domácnosti odráža pocit preťaženia a nerovnosti.

Technologické a materiálne riešenia predstavujú ďalší významný súbor návrhov (okolo 54 %), pričom respondenti vidia riešenie v používaní moderných (smart) technológií (23,5 %), vyššom príjme domácnosti (približne 18 %), ktorý by umožnil aj využívanie externých služieb (takmer 13 %). Tento prístup naznačuje snahu o zefektívnenie a outsourcing domácich prác. Pomerne nízke percento respondentov (necelých 9 %) explicitne uviedlo, ako riešenia finančnú podporu od štátu na starostlivosť o deti alebo seniorov, čo môže signalizovať buď nižšiu dôveru v účinnosť verejných politík, alebo nedostatočnú informovanosť o existujúcich možnostiach sociálnej podpory, alebo ich neexistenciu v okolí. Napokon, veľmi nízky záujem o vzdelávanie v oblasti efektívneho manažmentu domácnosti (takmer 4 %) môže odzrkadľovať vnímanie

domácich prác ako prirodzených a intuitívnych činností, ktoré nevyžadujú formálne vzdelávanie, alebo kultúrnu izolovanosť súkromného priestoru domácnosti.

Avšak, ako paradox nám z prieskumu vyplynulo, že práve vnútorné nastavenie a fungovanie domácností z pohľadu manažmentu sa javí viac problematické a kľúčové pri nachádzaní riešení pre zlepšenie zabezpečenia neplatených prác. Pre efektívnejšie riadenie neplatenej práce na Slovensku je vhodné, aby aj verejná politika (na jej rôznych úrovniach) komplexne adresovala identifikované časové, ekonomické, sociálne a zdravotné bariéry. Odporúčame preto podporu flexibility trhu práce (preukázaný konflikt medzi neplatenou a platenou pracou) a work-life balance prostredníctvom legislatívnych opatrení a firemných programov. Nevyhnutný je aj rozvoj komunitných služieb starostlivosti so zameraním na zvýšenie dostupnosti a kvality verejných služieb (užšie sociálnych služieb) pre starostlivosť o deti a seniorov.

Vzhľadom na psychickú záťaž by mali byť prioritou aj programy na podporu duševného zdravia, vrátane verejných kampaní a dostupných poradenských služieb. Pre dosiahnutie spravodlivejšieho rozdelenia domácich prác sú potrebné aj vzdelávacie a osvetové kampane a workshopy ktoré môžu v postupnosti podnecovať zmeny v spoločenských normách a rodových stereotypoch hlbšie zakorenených v skúmanej oblasti.

Záveru nášho prieskumu (založeného na výsledkoch priebežne zbieraných dát) naznačujú, že pre efektívnejšie fungovanie slovenských domácností z pohľadu manažmentu neplatenej práce je nevyhnutné systematicky uvažovať nad navrhovanými riešeniami a vzájomne ich prepájať. Hoci je domácnosť tradične vnímaná ako osobný a súkromný priestor, jej každodenné fungovanie a manažment má zásadný spoločenský a ekonomický význam. Len komplexnejším prístupom, ktorý integruje organizačné, sociálne, technologické, ekonomické a edukačné riešenia, môže spoločnosť ako taká prispieť k zlepšeniu podmienok pre väčšinu domácností a podporiť ich schopnosť odolávať zvyšujúcim sa nárokom súčasnej turbulentnej doby.

Financovanie

Príspevok je výstupom projektu VEGA č. 1/0536/24 „Manažment slovenských domácností a rozhodovanie o neplatenej práci v postcovidovej ekonomike“.

Literatúra

Alonso, C. a kol. (2019). *Reducing and Redistributing Unpaid Work: Stronger Policies to Support Gender Equality*. Working Paper No. 2019/225. Dostupné z <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/10/15/Reducing-and-Redistributing-Unpaid-Work-Stronger-Policies-to-Support-Gender-Equality-48688> (22. 06. 2025)

Altman, E. J. Humberd, B. K. (2023). *The Gendered Division of Household Labor and Emerging Technologies*. Brookings Institution. Working Paper. Dostupné z <https://www.brookings.edu/articles/the-gendered-division-of-household-labor-and-emerging-technologies/> (15. 06. 2025)

Aviv, E. a kol. (2025). Cognitive household labor: gender disparities and consequences for maternal mental health and wellbeing. *Archives of Women's Mental Health*, 28(1), 5-14. Dostupné z <https://link.springer.com/article/10.1007/s00737-024-01490-w?fromsection=inarticle§ioninfo=5098037> (20. 06. 2025)

Barnett, R. C. Baruch, G. K. (1987). Determinants of father's participation in family work. *Journal of Marriage and the Family*, 49, 29-40. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/352667> (22. 06. 2025)

Bednárík, J. (2024). *Analýza ekonomickej hodnoty neplatenj práce vo vzťahu k HDP ako podklad pre vytvorenie nástrojov pre vyváženú del'bu práce*. Bratislava: Inštitút výskumu práce a rodiny. Dostupné z https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2024/03/HDP_a_neplatená_praca_Bednarik_VU_2024.pdf (22. 06. 2025)

Bednárík, R. a kol. (2021). Slovakia: Working life in the COVID-19 pandemic 2021. Working Paper. Dostupné z www.eurofound.europa.eu/ (15. 06. 2025)

Beigi, M. a kol. (2024). We were all in it together: Managing work from home as dual-earner households with school-age children. *Journal of Organizational Behavior*, 45(4), 539–557.

Bianchi, S. M. a kol. (2012). Housework: who did, does or will do it, and how much does it matter? *Soc. Forces*, 91, 55-63.

Daminger, A. (2019). The cognitive dimension of House – hold Labor. *Sociol Rev*, 84(4), 609-633. Dostupné z https://www.researchgate.net/publication/334358256_The_Cognitive_Dimension_of_Household_Labor (20. 06. 2025)

Dean, L. Churchill, B. Ruppner L. (2022). The mental load: building a deeper theoretical understanding of how cognitive and emotional labor overload women and mothers. *Community Work Family*, 25(1), 13–29. Dostupné z https://www.academia.edu/62949006/The_mental_load_building_a_deeper_theoretical_understanding_of_how_cognitive_and_emotional_labor_overload_women_and_mothers (20. 06. 2025)

Dethier, E. Stevens, G. Boden, A. (2024). Digitalization of administrative work at home. *I-com*, 23(3), 307-320. Dostupné z https://www.researchgate.net/publication/386905013_Digitalization_of_administrative_work_at_home (24.06.2025)

Ervin, J. a kol. (2022). Gender differences in the association between unpaid labour and mental health in employed adults: a systematic review. *The Lancet Public Health*, 7(9), e775-e786. Dostupné z https://www.researchgate.net/publication/363162045_Gender_differences_in_the_association_between_unpaid_labour_and_mental_health_in_employed_adults_a_systematic_review (24.06.2025)

Hertog, K. a kol. (2023). The future of unpaid work: Estimating the effects of automation on time spent on housework and care work in Japan and the UK. *Technological Forecasting & Social Change*, 191, 122443.

Knapková, M. Považanová M. (2021). (Un)Sustainability of the Time Devoted to Selected Housework—Evidence from Slovakia. *Sustainability*, 13(4), 2069. Dostupné z <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/4/2069> (24. 06. 2025)

- Kuruc, A. a kol. (2022). Neférová rozdelená neplatená práca v domácnostiach drví účasť žien na trhu práce, ale aj ich psychické zdravie. Analytický komentár IVPR 1/2022. Inštitút pre výskum práce a rodiny. Dostupné z <https://lnk.sk/stbv0> (12. 06. 2025)
- Larraz, B. a kol. (2023). COVID-19 and the Housework Gender Division: Traditional or New Gender Patterns? *Journal of Family Issues*, 4(6), 1403–1430.
- Luo, M. (2025). Tradition and Transition: Exploring the Division of Housework Between Couples and Across Generations in China. *Journal of Family and Economic Issues*, 1-16. Dostupné z https://www.researchgate.net/publication/391400304_Tradition_and_Transition_Exploring_the_Division_of_Housework_Between_Couples_and_Across_Generations_in_China (24. 06. 2025)
- Martinkovičová, M., Kika, M. (2016). Neplatená práca ako tradičný fenomén slovenských domácností. In: Uramová, M., Orviská, M. a kol., eds. *Neplatená práca na Slovensku*. Banská Bystrica: Belianum.
- Milkie, M. A. a kol. (2025). Who's Doing the Housework and Childcare in America Now? Differential Convergence in Twenty-First-Century Gender Gaps in Home Tasks. *Socius*. Dostupné z <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC12026444/>
- Miranda, V. (2011). *Cooking, caring and volunteering: Unpaid work around the world*. Working Paper No. 116. Paris: OECD Publishing. Dostupné z https://www.oecd.org/en/publications/cooking-caring-and-volunteering-unpaid-work-around-the-world_5kghrjm8s142-en.html (22. 06. 2025)
- Nam, S. J. (2016). Core concepts of home economics: management and planning of life-cycle. *Journal of Korean Home Economics Education Association*, 28(2), 51-59. Dostupné z <https://koreascience.kr/article/JAKO201624558248254.pdf> (20. 06. 2025)
- Pailhé, A. Solaz, A. Tô, M. (2024). Can Daddies Learn to Care for Babies? The Effect of A Short Paternity Leave on the Division of Childcare and Housework. *Population Research and Policy Review*, 43(3), 1-48. Dostupné z <https://link.springer.com/article/10.1007/s11113-024-09882-7> (24. 06. 2025)
- Považanová, M. (2016). Teoretické východiská skúmania neplatenj práce. In: Uramová, M., Orviská, M. a kol., eds. *Neplatená práca na Slovensku*. Banská Bystrica: Belianum.
- Rodgers, YVDM. (2023). Time Poverty: Conceptualization, Gender Differences and Policy Solutions. *Social Philosophy and Policy*, 40(1), 79–102.
- Shelton, B. A. (2006). Gender and Unpaid Work. In: Chafetz, J. S., ed. *Handbook of the Sociology of Gender*. Boston, MA: Springer.
- Spinney, J. Millward, H. (2010). Time and money: A new look at poverty and the barriers to physical activity in Canada. *Social Indicators Research*, 99(2), 341–356.
- Strazdins, L. a kol. (2016). Not all hours are equal: could time be a social determinant of health? *Social Health Illn*, 38, 21–42. Dostupné z <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1467-9566.12300> (22. 06. 2025)

Treas, J. Tai, T. O. (2012). How couples manage the household: Work and power in cross-national perspective. *Journal of Family Issues*, 33(8), 1088-1116. Dostupné z https://www.researchgate.net/publication/258150800_How_Couples_Manage_the_Household_Work_and_Power_in_Cross-National_Perspective (20. 06. 2025)

Uramová, M., Orviská, M. a kol. (2016). *Neplatená práca na Slovensku*. Banská Bystrica: Belianum.